

Istraživanje o korištenju interneta i doživljavanju nasilja preko interneta

Istraživanje o korištenju interneta i doživljavanju nasilja preko interneta provedeno je tijekom školske godine 2022./2023. u Osnovnoj školi Retkovec. Istraživanje je obuhvatilo učenike od prvog do osmog razreda te roditelje učenika.

Cilj istraživanja bio je steći uvid u načine korištenja interneta, vrijeme provedeno na internetu, svijest učenika o rizicima korištenja interneta i njihovo ponašanje u izazovnim situacijama s kojima su se susreli prilikom korištenja interneta te percepciju roditelja u odnosu na ranije navedena pitanja.

Obuhvaćen je uzorak od 764 učenika i 414 roditelja. Učenici su upitnik ispunjavali tijekom nastave informatike, a roditelji su upitnike dobili od razrednika putem poveznice.

Rezultati istraživanja su pokazali velike razlike između odgovora koje su davali roditelji učenika i odgovora koje su davali sami učenici. Roditelji su uglavnom davali pozitivnije odgovore, procjenjivali ponašanje svog djeteta manje rizičnim nego što ono stvarno jest te su pokazali kako imaju previše povjerenja u svoju djecu kada je u pitanju ponašanje na internetu.

Promatrajući odgovore koje su dali učenici, može se vidjeti kako postoji široki raspon odgovora na svako ponuđeno pitanje. No, sveukupno gledajući, djeca veliki dio svog slobodnog vremena provode na internetu i koristeći tehnologiju, pretežno u svrhu zabave i druženja s drugom djecom. Kada se promatraju rezultati ovisno o dobi učenika, može se zaključiti kako su djeca s porastom dobi sve više svjesna opasnosti koje ih očekuju na internetu te kako manje vjeruju osobama koje upoznaju na internetu. To je rezultat koji je očekivan jer prati razvojne osobine djece. Uspoređujući učeničke odgovore na pitanje: „Čega te je pomalo strah kada koristiš Internet?“ uočeno je da su učenici svjesni opasnosti od krađe osobnih podataka (hakiranje profila, krađa lozinki, otkrivanje adrese stanovanja i sl.) te elektroničkog nasilja.

Vrlo zabrinjavajuće je što djeca u najmlađoj dobi ipak pokazuju određenu neopreznost i naivnost prema osobama koje su upoznale na internetu, a roditelji istovremeno to ne prepoznaju i vjeruju kako se njihovo dijete ne bi upuštalo u takve interakcije.

Na nastavi Informatike se sa svim razredima osnovne škole obrađuju teme kao što su: elektroničko nasilje, zaštita podataka, digitalni trag, digitalni ugled, pravila ponašanja na

internetu, opasnosti na internetu, pouzdanost informacija, internetske prijave i sl. Također i socijalna pedagoginja provodi radionice i interaktivna predavanja na temu „Važnosti odgovornog ponašanja na internetu“ svake godine u svim četvrtim razredima, a po potrebi i u trećim ili drugim, u skladu s procjenom potreba razrednog odjela. Razrednici provode navedene teme na satu razrednika, no za sigurnost djece na internetu nije dovoljno o tome govoriti samo u školi. Današnja djeca i mladež odrastaju i razvijaju se uz digitalne tehnologije, tehnologiju koriste svakodnevno pa bi se i o ovim temama trebalo svakodnevno govoriti s djecom, kako u školi, tako i u obiteljskom domu. Prema rezultatima istraživanja uočeno je da s porastom dobi učenika raste i vrijeme koje provode na internetu što znači da su stariji učenici više izloženi raznim sadržajima i opasnostima koje se nalaze na internetu.

Istraživanje pokazuje zanimljive rezultate kada se uspoređuju odgovori učenika i roditelja na pitanje „Za što najviše koristiš Internet?“. Učenici koriste internet najviše za društvene mreže, dok roditelji smatraju da učenici koriste Internet najviše za igranje igrica i učenje. Također, s porastom dobi, raste i broj učenika koji objavljuju svoje fotografije na društvenim mrežama ili ih drugi objavljuju, a raste i broj učenika koji se dopisuje s nepoznatim osobama. S druge strane, većina roditelja smatra kako njihova djeca nisu sklona takvim ponašanjima. Iako su svjesni opasnosti, učenici su skloni rizičnim ponašanjima na internetu. Zato je važno poticati učenika da promisle o svojim aktivnostima na mreži, ali i nadzirati ih.

Kako učitelji, a prije svega roditelji, mogu pomoći? Učitelji i stručni suradnici kroz različite sadržaje i aktivnosti savjetuju i educiraju učenike o sigurnom i odgovornom korištenju interneta, ali ih ne mogu nadzirati (ne smiju neovlašteno koristiti učenikov uređaj, provjeravati aktivnosti na društvenim mrežama, uređivati postavke privatnosti i sl.). Ključnu ulogu u djetetovom virtualnom životu imaju roditelji koji bi trebali nadzirati što dijete radi u virtualnom svijetu. Prvi korak u stvaranju sigurnog okružja za dijete je svakako dobro ograničenje za korištenje određene društvene mreže. Tako je, na primjer, za izradu vlastitog Google računa u Hrvatskoj minimalna dob šesnaest godina (tvrtka Google na svjetskoj razini ima minimalnu dob od trinaest godina). Izvor: Google centar za pomoć (na poveznici: <https://support.google.com/accounts/answer/1350409?hl=hr#zippy=%2Ceuropa>).

Također, dokument *Googleovi uvjeti pružanja usluge* navode sljedeće: „Ako nemaš dovoljno godina za upravljanje svojim Google računom, moraš imati dopuštenje roditelja ili skrbnika za

upotrebu Google računa. Neka tvoj roditelj ili skrbnik pročita ove uvjete s tobom. Ako ste roditelj ili skrbnik i dopuštate djetetu da koristi usluge, ovi se uvjeti primjenjuju na vas i odgovorni ste za aktivnost djeteta na uslugama. Neke Googleove usluge imaju dodatne zahtjeve za potrebnu dob kao što je opisano u njihovim dodatnim uvjetima za pojedine usluge i pravilima.“ Poveznica: <https://policies.google.com/terms?hl=hr>

Dobna granica za korištenje društvenih mreža Facebook i Instagram je trinaest godina. Društvene mreže Snapchat i TikTok (trenutno najpopularnije među učenicima) također imaju svoje dobne granice. Prije izrade korisničkih računa na društvenim mrežama svakako je potrebno pročitati uvjete korištenja i educirati se.

Uvjeti pružanja usluga savjetuju da osobe ispod navedene dobne granice koriste internetske usluge uz nadzor roditelja ili skrbnika. Savjetuje se da roditelji zajedno s djecom pročitaju Uvjete pružanja usluga te da zajednički dogovore što će se raditi, kada i kako na internetu i u korištenju društvenih mreža. Također, roditelji bi trebali nadzirati što djeca rade na internetu, koje stranice posjećuju, što objavljuju na društvenim mrežama, s kime su u kontaktu i sl. Također, sve društvene mreže imaju opciju roditeljskog nadzora, a postoje i aplikacije koje omogućuju nadzor pa bi svakako bilo korisno koristiti ju (npr. Family link). Još jedna važna stvar kada je u pitanju zaštita osobnih podataka je uređivanje postavki privatnosti. Ako se koriste određene internetske usluge, trebalo bi se pripaziti da određene podatke ne može vidjeti svatko. Ako se kreira korisnički račun na društvenim mrežama, preporuča se stvaranje privatnog, a ne javnog profila.

Djeca mlađe dobi uglavnom ne koriste društvene mreže, no i online video igre nude opciju chata s drugim korisnicima za što je često potrebno unijeti određene osobne podatke kako bi se pristupilo video igri, što djecu izlaže riziku od krađe podataka. Potrebno je nadzirati vrijeme koje djeca provode na mreži kako bi se spriječilo dijeljenje osobnih podataka. Svatko od nas odlučuje i određuje koje će se informacije o nama znati i koje ćemo sadržaje objavljivati. Djeca i tinejdžeri često nisu svjesni opasnosti koje nepromišljeno objavljivanje sadržaja i podataka na internetu može uzrokovati, stoga je potreban angažman odraslih kako bi se djeca osjećala sigurnije na internetu.

Roditelji bi trebali nadzirati vrijeme provedeno za računalom/tabletom/mobitelom i nadzirati što dijete radi i objavljuje. Također, važno je osvijestiti roditelje i djecu da se bez straha mogu

obratiti Školi za pomoć i savjetovanje (razrednici, predmetni učitelji informatike, stručna služba škole).

Uz sve navedeno, valja napomenuti da su učenici predmetne nastave od 2020. godine imali dobar dio svojega školovanja online, stoga ne iznenađuje činjenica da provode puno vremena na internetu. Internet im je jedno vrijeme bio jedini način druženja i izvora informacija te je sastavni dio života današnje mladeži, stoga aktivnosti na internetu trebaju biti ograničene, kontrolirane i obogaćujuće te trebaju služiti učenikovo dobrobiti.

Ipak, unatoč okolnostima u kojima smo živjeli u doba pandemije, odgovornost nas odraslih, i obrazovnog sustava i roditelja/skrbnika je skrbiti o mentalnom zdravlju djece i mladih i omogućiti im zdravije odrastanje uz ograničeno korištenje mobitela i ostalih uređaja postavljenjem granica. U skladu s tim, prema Kućnom redu Osnovne škole Retkovec, u školi mogu koristiti mobitel samo uz dopuštenje učitelja i u svrhu nastave, s ciljem ograničavanja vremena provedenog na internetu kako bi se izbjegle negativne posljedice prekomjernog korištenja interneta i smanjila izloženost nebrojenim rizicima za njihov razvoj.

Roditelji bi svakako trebali biti više uključeni u život svoje djece – ljubav znači i brigu o sigurnosti djeteta. Djeca u školi mogu čuti mnogo o opasnostima interneta, o prevenciji nasilja na internetu, o tome kako sigurno koristiti internet itd., no uočljivo je kako je potrebno više napora, dosljednosti u savjetovanju i nadzoru roditelja da bi djeca zaista osvijestila i usvojila potrebu za oprezom te navedena znanja svakodnevno primjenjivala.

Djeca mogu znati više o tehnologiji od nas odraslih, ali mi znamo više o životu i imamo odgovornost da jasnim, strukturiranim granicama postavimo zdrave temelje za kvalitetnu skrb o djeci.

Obiteljski zakon ima i članak na ovu temu:

Članak 95.

(4) Roditelji imaju pravo, dužnost i odgovornost nadzirati dijete u njegovu druženju s drugim osobama, kao i komunikaciju na društvenim mrežama, odnosno drugim oblicima elektroničke komunikacije te mu zabraniti druženja i komunikaciju koja nisu u skladu s djetetovom dobrobiti.

Zagreb, rujan 2023.

Sonja Burić stručna suradnica socijalna pedagoginja

Danijela Klanfar mag. prim. educ.

Hana Glamuzina socijalna pedagoginja (suradnica)